18-ter Jahrgang Nr. 17. Jüdische Pester Zeitung. Montag, .8 Feber 1886.

Redaction u. Administration befinden sich: BUDAPEST, Hochstrasse Nr. 1.

Pränumerations-Preis:

Für Oesterreich-Ungarn
Ganzjährig 8 Gulden östr. W.
Halbjährig 4 Gulden östr. W.
Vierteljährig 2 Gulden östr. W.

Für's Ausland
Ganzjährig 9 Guld. — kr. ö. W.
Halbjährig 4 Guld. 50 kr. ö. W.
Vierteljähr. 2 Guld. 25 kr. ö. W.

Pränumerationen werden jeden Tag entgegengenommen.

Annoncen werden nach aufliegendem Tarif berechnet.

יודישע פעסטער צייטונג

פאָליטישעס אָרגאַן. ערשיינט וואָכענטליך דריימאל.

רעדאקציאָן אונד אדמיניסטראציאָן בעפינדען זיך: בודאפעסט, האָכשטראסע נומ׳ 1,

פראנומעראציאָנס-פרייז: פיר אָסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אָסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדען אָסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אָסטר. ווע.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אָ. ווע.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אָ. ווע.
פיערטעליעהרי 2 גולד. 25 קר. אָ. ווע.

פראָנומעראציאָנען ווערדען יעדען טאג ענטגעגענגענאָממען.

אננאָנצען ווערדען נאך אויפליגענדעם טאריף בערעכנעט

בודאפעסט, מאָנטאג ג אדר א׳ ה׳תרמ״ו

Erscheint wöchenlich Dreimal.

1886 .17 אכטצעהנטער יאהרגאנג נר.

אויס דעם אבגעאָרדנעטענהויזע.

דאס באָרשעט דעם קולטוס־ אונד אונטער־ריכטסמיניסטעריאומס בעשעפטיגטע איך אם פרייטאג אונד זאמסטאג די מיטגליעדער דעם אבגעאָרדנעטענהויזעס. נאך פערשיעדענע געגענשטאָנדע האָנגען מיט דיעזעם באָרשעט צוזאממען, וועסהאלב עס אויך דרייבע אבוועכסעלונג ביעטעט: דער איינע שפריכט איבער רעליגיאָנספרייהייט, דער אנדערע איבער דען אונטעררינכט. דיעזער קלאגט איבער די איבערהאנדנעהמענדע אונרעליגיאָזיטאָט, יענער איבער די נאציאָנאליטאָטען. דער קולטוסמיניסטער האט אויף אללעס אונד פיר יעדען שנעלל איינע אנטוואָרט פערטיג, אָב אבער די פראגע דאמיט געלאָזט איזט — דאס איזט עטוואס אנדערעס. —

אלעקסאנדער אלמאשי שפראך איבער די איבערפיללונג דער אוניווערזיטאָטען, בעזאָנדערס אבער דעם אדוואָקאטענפאכעס. אין דיעזער בעציעהונג גיבט איהם מיניסטער טרעפאָרט רעכט, אונד גיבט דען עלטערן דען ראטה איהרע קינדער אויף די עבען זאָ עהרענפאָללע אונד איינטראָגליכערע לויפבאהן דעם קויפמאננעס אונד אינדוסטריעללען צו לענקען. אנשטאטט זיא יורי שטודירען צו לאססען, וועלכעס זיא צום מיזעראבעל בעזאָלדעטען בעאמטענשטאנד דראָנגט.

דער קראָאטישע סערבע דיורקאוויטש שפריכט זעהר ווארם פיר דאס איינפערשטאָנדניס דער סערבען אונד אונגארן, וועלכעס נאך איבערווינדונג דער אים וועגע שטעהענדען שוויעריגקייטען זיכער ערריינכט ווערדען ווירד, זאָ דאס דער פאָר 20 יאהרען ערטאָנטע רוף: „עס לעבע די פריינדשאפט אונד די איינינגקייט!“ נייערדינגס ערטאָנען מאָגע. איך אללזייטיגעס „עליען!“ ערשאָלל אויף דיעזע פריינדליכען וואָרטע.

גאבריעל אונראָן פערזיכערט דען פאָררעדנער, דאס עס אים אונגארישען אבגעאָרדנעטענהויזע קיינע פארטייא געבע, די דער סערבישען אויטאָנאָמיע ענטגעגענע וואָרע. וועגן עס איינסט צום קאמפפע קאָממען זאָללטע, וועגן די רעליגיאָנס- אונד שטאממעספערוואנדטשאפט זיא פערפיהרען קאָננטען, מאָגען זיא ניכט פערגעססען, דאסס דאס גאסטפריינדליכע אונגארן איהנען די טהאָרע געאָפפנעט. אונד דאס זיא נור היער איהרע גלויבענספרייהייט וואהרען קאָננען, די איהנען זאָ טהייער איזט.

אונראָן נימט זיך דאנן דער זיעבענבירגישען פראָטעסטאנטען אונד דער גריעכיש־קאטהאָלישען קירכע אן, די מעהרערע קירכליכע בעשווערדען האבען. ער פערלאנגט די קאטהאָלישע קירכענאויטאָנאָמיע, (דאס יעדע געמיינדע איהרע קירכענאנגעלעגענהייטען אונד קאָנפעססיאָנעללען שולען אלליין פערוואלטע): ער שפריכט פיר איינע קראפטיגע אונטערשטיצונג דער ניעדערען גייסטליכקייט, אונד שאָנט דאבייא די האָהערע גייסטליכקייט ניכט.

נאכדעם דער קולטוסמיניסטער בעוויעזען האטטע, דאס עס איינע אונמאָגליכקייט זייא, פיר יעמצט די קאטהאָלישע קירכענאויטאָנאָמיע איינצופיהרען, ערהעבט אָטטאָ הערמאנן זעהר שוועערע קלאגען געגען דען אונטעררינכט, וויא ער דער יוגענד פאָן שטיפערהאפטען לעהרערן ערטהיילט ווירד.

די ארט דער פראָפעססאָרען־ערנעננונג דורך דען מיניסטער איזט איינע שקאנדאלאָזע. ער בעשיצט אונפאָהיגע אונד אינגעהערנהאפטע פערזאָנען. (ער ברינגט אין בייזפיעל וועלכעס די נעעהרטען לעזער אונטער טיטעל „דועלל“ אין דען נייאנקייטען פערצייכנעט פינדען.) —

נאך איינער פויזע פאָן פינף מינוטען לענקטע קאָנסטאנטין גורבאן (רומאָנע) די בעשווערדען דער רומאָנישען נאציאָנאליטאָט דאר. עס זייא אונבילליג, זאָ שטרענג אויף דען אונטעררינכט אין דער אונגארישען שפראכע צו בעשטעהען. אין געגענדען, וואָ מיללעניוויים קיין מענש אונגאריש פערשטעהט, איזט עס אונמאָגליך אין דער פאָלקסשולע די אונגארישע שפראכע מיט ערפאָלג צו אונטעררינכטען. רעדנער בעקלאגט זיך פערנער דאריבער, דאס דער שטאאט די רומאָנישען לעהראנשטאלטען ניכט אונטערשטיטצע אונד זאָגאר די ערריכטונג נייער רומאָנישער שולען פערביעטע. דיעזע טהיילנאהמסלאָזיגקייט דער רעגיערונג מיססע אויך די רומאָנען ענטמוטהיגענד ווירקען אונד איהנען גלייכגילטיגקייט פיר דען אונגארישען שטאאט איינפלאָסען.

מיניסטער־פרעזידענט טיסא ענטגעגנעטע: איך קאנן דען געעהרטען הערען אבגעאָרדנעטען פערזיכערן, דאס איך פיר די סערבישע אונד רומענישע נאציאָן די גראָסטע פערעהרונג אונד אכטונג העגע אונד דאס איך דאס וואָהל אונד געדייהען דער סערבישען וויא דער רומאָנישען נאציאָן אין איהרעם איינענען פאטערלאנדע אין יעדער ווייזע ווינשע. אלליין עס גיבט קיינען שטאאט אין איראָפא, דער, אלס ער זיך בילדעטע, אויס איינער נאציאָנאליטאָט בעשטאנדען וואָרע אונד אין דען מייסטען שטאאטען אויסער יענעם שטאממע, דער דעם שטאאטע זיינען נאמען גיבט, ניכט היטטע נאך אנדערע שטאָממע אין בעטראָכטליך גראָסער צאהל לעבען. דיעס איזט אין קליינערעם אונד גראָסערעם מאסע אין רומאָניען, אין סערביען אונד אויך אין דייטשלאנד דער פאלל, יא, דיעס איזט זאָגאר איבעראלל דער פאלל: דעסהאלב מוס איבעראלל, וואָ עס איינען שטאאט גיבט, יענער שטאמם, דער אין מאיאָריטאט איזט, יענעם שטאאטע, דען ער אים לויפע דער געשיכטע געשאפפען, זיין איינענעס געפראגע איינדריקקען.

דיעס איזט אויך מיינע אויפפאססונג פאָם אונגארישען שטאאטע, וויא פאָן יעדעם שטאאטע, אונד וועגן מיינע געעהרטען אבגעאָרדנעטען-קאָללעגען דעננאָך קלאגען, זאָ ביטטע איך זיא אומשייא אין דער וועלט צו האלטען, אָב דיא, איינעם אנדערען שטאמם אנגעהאָריגען בירגער, זייא עס אויף קירכליכעם געביעטע, זייא עס אויף דעם געביעטע דער שולע אונד פערוואלטונג זאָ פיעלע פאָרטהיילע גענייסען, אלס אין אונגארן? וועגן זיא מיר איין זאָלכעס לאנד צייגען, דאנן קאָננען זיא בעדינגונגען אן איהרע טרייע צום אונגארישען שטאאטע קניפפען. וועגן זיא אבער איין זאָלכעס לאנד ניכט צייגען קאָננען, זאָ קניפפען זיא קיינע בעדינגונג, זאָנדערן מאכען זיא עס דאדורך, דאס זיא שטעטס בעוויעזען, וויא זיא דעם אונגארישען שטאאטע טרייא זינד, אויך מאָגליך, דאס יע מעהר אויך אין איהרען שטאממעסאינטערעססען געשעהע. (אללגעמיינע לעבהאפטע אונד לאנגאנהאלטענדע צושטיממונג.)

אונד וויעדער שפיטצט זימאנדי מיט פאָן יודענהאסס שיממערנדע מונדע זיינע שטאָהונגען געגען די יודען אויס, אונד נענט דען קולטוסמיניסטער איינען „פריימירערישען טאלמידיודען.“ ביי דיעזען וואָרטען נימט הערר פאָן טרעפאָרט זיינען הוט, אונד פערלאָסט אונטער גראָסער היטערקייט אונד שטירמישעם אפפלויז דען זאאל. זימאנדי בלייבט מיט אָפפענעם מוילע שטעהען . . . פאָר לעערען באָנקען.

אין דער זאמסטאגזיטצונג שפריכט דער גייסטליכע ראָססיוואל, דער געגען זימאנדי זיך פערהאָלט, וויא נעדיעגען גאָלד נעגען מאטטעס בלייא. ער טאדעלט אונראָן, דאס ער די בישאָפע יעדעסמאל אנגרייפט, וועגן עס פיר די קאטהאָליקענאויטאָנאָמיע איינטריטט. דער אבגעאָרדנעטע זימאנדי האט געסטערן געזאגט, די גאנצע רעגיערונגספארטייא האבע קיינען זעלבסטבעוואוסטען. רעליגיאָזען כריסטליכען מאנן אין איהרען רייהען. איך וויל ניכט אונטערזוכען, אוס וועלכען גרינדען זימאנדי אויף דער אנדערן זייטע זיטצט, דאס בערעכטיגט איהן אבער ניכט זאָלכע פערדאָכטיגונגען אויסצושפרעכען. עס איזט איין עקעלהאפטעס שוישפיעל, וועגן צוויא פארטייען מיט איינאנדער צאנקען; אלליין איך קאנן עס ניכט איבער מיך ברינגען, זימאנדים אויספאללע אונבעאנטוואָרטעט צו לאססען, אונד זיינע פערליימדונג (אהא־רופע לינקס) אָדער זיינע אונאיבערלעגטע איסערונג איבער די געזיננונג דער בישאָפע, די זיינע פאָרגעזעטצטען זינד, ניכט צוריקקצוווייזען.

דער אנטיסעמיטענבאראָן אנדרעאנסקי איזט געגען דען אנטראג איראָניס „רעליגיאָנספרייהייט אונד ציווילעהע“ אויס אנטיסעמיטישען גרינדען. ער פערלאנגט וויא שאָן זאָ אָפט, די יודען זאָללען איהרען „קאטעכיסמוס“ (רעליגיאָנסלעהרע) פאָרלעגען.

סאלאי אימרע איזט פיר איראָניס אנטראג, רעליגיאָנספרייהייט צו געוואָהרען.

גראף אפפאָני, דער עלעגאנטע שטאאטסמאָנישע רעדנער שפריכט זיך איבער די קאטהאָליקענאויטאָנאָמיע אויס, דאס דיעזע א מאָגליך וואָרע, ענטגעגען דער מיינונג דעם קולטוסמיניסטערס. איך איבער די נאציאָנאליטאָטען שפריכט ער, אונד פרייט זיך דער פריינדליכען געזיננונג דער סערבען, וויזט אבער די אנשפריכע דעם רומאָנען גורבאן ענטשיעדען צוריקק.

דער רומאָנע באבעס פערטהיידיגט זיינען שטאממעסגענאָססען גורבאן, וויל פיר זיעבענבירגען איינע אויטאָנאָמיע, וויא זיא קראאציען האט, אונד בעהויפטעט, דאס ניכט די אונגארן אלליין דען שטאאט געגרינדעט האבען.

דעזידער סילאדי האָלט איהם איינען פאָרטראג איבער דען אונגארישען שטאאטסגעדאנקען, דער עס ניע צולאססען ווערדע, זיעבענבירגען איינע אויטאָנאָמיע צו געבען. סילאדי איזט פיר די קאטהאָליקענאויטאָנאָמיע אונד פיר רעליגיאָנספרייהייט.

דאנן ווארד אבגעשטיממט אונד דער ערסטע טהייל דעם באָרשעטס אנגענאָממען, איראָניס אנטראג צור איינפיהרונג דער רעליגיאָנספרייהייט מיט איינער זעהר קליינען מאיאָריטאט אבגעלעהנט.

ערסטע אונג. פאפיער-טאפעטען-פאבריק

פאָן

SIEBURGER & COMP.

Budapest, V., Fürdő-utcza 8.

עמפפיעהלט איהרע אייגענען ערצייגניססע אין

טאפעטען אונד דעקאָראציאָנען

פיר צימטערוואנדע עצעטרא,

זאָוויא איהרע אונג. אייזענבאהנקארטע דער מאָנארכיע.

(4 מעטער האך 3 מעטער לאנג.)

פיר שולען, אינשטיטוטע, אמטסלאָקאלע אונד קאָמפטאָארס.

גראָסער מאָבעלפערקויף.

אין בעטאָללמאכטונג פאָן הערפאָראגענדען בודאפעסטער טישלער- אונד טאפעציערער-מייסטערן פערקויפען

וויר דערען אייגענע ערצייגניססע צו ביללינגערן פרייזען אלס איבעראלל, אונד האבען וויר, נאכדעם דיא אויסשטעללונגס-ארבייטען בערייטס פאָללענדעט, דיא פרייזע בעדייטענד רעדוצירט. צור געפאָלליגען אויסוואהל אונזערער געעהרטען קונדען אונד פ. ט. מאָבעלקויפענדען פובליקומס שטעהט פאָראטהיג פיר הונדערט צימטער אללע גאטטונגען מאָבעל פאָן איינפאכסטער ביז פיינסטער פאזאָן, זאָוואָהל שלאף- אונד שפייזע-צימטער איינריכטונגען אין אייכען אונד נוססהאָלץ אלס אויך גאַרניטורען מיט אטלאס, בראָקאט, זיידע באורעט, יוטע אונד ריפססטאָפף, אויך שווארצע מאָבעל מיט פערלמוטטער אונד בראָנצע. — וויר פערקויפען דעמנאך:

2	ששיק שיפאָנס, פאָליטירט, נוססהאָלץ	פאָן	34	פל.	אויפוו.
2	„ בעטטען	„	24	„	„
1	קאנאפע, 6 פאָטעללס יוטע אָדער ריפס	„	70	„	„
1	„ 6 זעססעל	„	45	„	„
1	„ 6 פאָטעללס מיט שניטצעריי	„	115	„	„

S. GOLDSTEIN,

erste inländische Tischler- und Tapezierer-Möbel-Fabrik

Budapest, Waitznergasse 27.

im v. Mocsonyi'schen 4 Stock hohem Hause.

איללוסטרירטע פרייזקוראנטע אויף פערלאנגען גראטיס אונד פראנקאָ. — פראָווינצבעשטעללונגען ווערדען נעגען אייני ענדונג פאָן 10% אנגאבע פראָמפט עפפעקטואירט.

געגריגדעט אים יאהרע 1830.

פרימא כשר סאלאמי

זאָוויא אללע גאטטונגען

זעלכוואארען אונד ווירסטע

אָפפערירען צו ביללינען פרייזען אונטער צוזיכערונג דער שטרענג רעעלסטען בעדיענונג

יחזקל ווייל'ס זאהנע

בודאפעסט, אָרצי'שעס הויז, אים האָפע.

פרייזבלאַטטער אויף וואונש גראטיס אונד פראנקאָ.

וואָרנונג.

אום דאס פ. ט. פובליקום פאָר שאדיגונג צו בעוואהרען, ערזוכען וויר אויף אונזערע אדרעססע:

Eduard Weil's Söhne

Budapest, Orozy'sches Haus im Hofe

גענויא צו אכטען, דא איינע אונזאָלידע קאָנקורענץ זיך איינעם אהנליך קלינגענדען נאמענס בעדיענט — אום דאס פובליקום צו טיישען אונד אירעצופיהרען.

מער הערביצופיהרען.

עמיל האטשעק, אָפטיקער

עמפפיעהלט זיין רייכאססאָרטירטעס לאגער אין ברילען, וואססערוואאגען, באראָמעטרע, טהערמאָמעטרע, שפיריטוס-, וויין- עט עססיג-וואאגען. אויפטראגע אוים דער פראָווינץ ווערדען שנעלל אונד געוויססענהאפט עפפעקטואירט. — אדרעססע:

Emil Hatsek, Budapest, Franz-Deákgasse 15.

געלד פיר פערזאטצשיינע פאָם קאָניגליכען פערזאטצאמט.

אים קאָניגל. פערזאטצאמטע פערזעטצטע פרעציאָזען ווערדען נעקויפט אונד איינגעלאָזט אונד דער מעהרווערטה מיט בעריקזיכטיגונג דער פאזאָן בעצאהלט. יוּוועלען, אלטעס גאָלד, זילבער אונד אנטיקוויטאטען. אללע גאטטונגען וואארען ווערדען צו דען האָכסטען פרייזען געקויפט אים

Commissions-Bureau, Budapest, hajós-utcza 27, I. St.

(אים הויזע פרונגמאייער'ס אָרפעאום.)

צו שפרעכען פאָן 1—10 איהר אונד פאָן 3—5 איהר.

פראָווינץ- אונד בריעפליכע אויפטראגע ווערדען פראָמפט בעזאָרגט.

פאָטאָגראפישעס-אטעליער

MAI és TÁRSA.

Budapest, Waitznerboulevard Nr. 14.

פערפערטיגט פערגראָסערונגען נאך דעם קליינסטען וועגן אויך נאך זאָ פערבלאסטען בילדע, אונטער גאראנטיע פאָללקאָממענסטער אהנליכקייט, אונד קינסטלערישער אויספיהרונג, בייא פערהאלטניסמאסיג ביללינען פרייזען. — אויפטראגע אוים דער פראָווינץ ווערדען פראָמפט עפפעקטואירט.

ברידער פראָממער,

בודאפעסט, VII., טאבאקגאססע 5.

גראָסטעס לאגער פאָן קאָרקשטאָפפעלן, האלצשפונדען, האלצצאפפען, פיינסטע רוססישע הויזענבלאזע, געלאטינע, יולליענ'ס וויינקלאָרונגס-פולווער, נאראנטירט ניפטפרייע ראָטהעוויינפארבע, עכט אמעריקאנישע גומטישלייכע, פאסספיפען, פערדיכטונגספאסטא פיר רינגענדע פאססער, איינשלאג, וויינבוקעטע, טאנין, סאליצילזייערע, מע- (צום „שמאנישען קארקאריבער.") טאללקאפסעלן פיר פלאשען, זיגעללאקק, זאָוויא אללע פיר דיא קעללערווירטהשאפט נאטהיגען ארטיקעל ליעפערן ביללינגסט

Brüder Frommer.

Budapest, VII., Tabakgasse Nr. 5.

☞ פרייזקוראנטע ווערדען אויף פערלאנגען פראנקאָ אונד גראטיס צוגעזענדעט.

וויכטיג פיר רעגאליען-פאכטער.

רום, שליוואָוויטץ, טרעבער, ליעקערע אונד עססיג ערצייגט מאן אָהנע אפפאראטע ביללינגסט מיט דען עססענצען אונד אטהערישען אָלען פאָן

ארנאָלד וואטטעריך

בודאפעסט, טאבאק-גאססע, נעבענאיבער דעם איזר. טעמפעל. אָנפפערירע פערנער: הויזענבלאזע, וויינבאָקעטס, גליצערין, ענטזיירונגספולווער, מיטטעל נעגען אללע וויין-קראנקהייטען עטצ. פערנער: הימבערזאפט אונד ציטראָנענזאפט פיר גאזוע-פיללונג. דאנן: טינטע, גלאנצוויכסע, וואשבלויפארבע, מארבאָלזיירע אונד קארבאָלקאלך. ☞ פרייזקוראנטע אונד מאניפולאציאָנסביכער אין אללען שפראכען גראטיס. (6)

קלאססאָהן אנטאל

בודאפעסט, IV. בעצ. קראָנפרינצגאססע נר' 9.

עמפפיעהלט זיך ציר שנעללען אנפערטיגונג פאָן אללען גאטטונגען

שטאמפיליען מיט דאטום

פיר געמיינדען, ראבבינער, מאטריקעלפיהרער, שולען, נאָטארען אונד פריוואטען.

זעלבסטבעפייכטונגס-מאשינען

מיט דאטום

זיעגעלאינשריפטען, שטיינגראווירונגען, זאָ אויך האָכדרוק-זיעגעלפרעססען, ווערדען ביללינגסט אנגעפערטיגט.

אדרעססע: KLASSOHN ANTAL

Budapest, IV. Kronprinzgasse 9.

אנשטאלט ציר איינריכטונג אונד פערזאָרגונג פאָן

סאָדאוואססערפאבריקען

Dr. Eugen Wagner,

Budapest, IX., Soroksárergasse 96.

סאָדאוואססער-אפפאראטע, סיפאָנס, קוגעל-קראבערלן, ענגלישע שויפעלזיירע, דאלאָמיט, פרובטזאָפטע עטצ. מיט אויספיהרליכען פרייזליסטען ווירד גערנע געדיענט.

זיגמונד שערעגי

פריזאָר,

בודאפעסט, וואיטצנערגאססע נר' 12.

עמפפיעהלט זיין בעסט-ערגאָמירטעס לאגער אין פערטיגען

דאמענשייטעלן אונד פערריקקען

אין פאָרציגליכער אויספיהרונג אונד ביללינגסטען פרייזען. — פראָווינצפערזאנדט טאָגליך.

SIGMUND SEREGI, Waitznergasse 12.

אנצייגע.

בעעהרע מיך אנצוצייגען, דאס מיין כשר-ארט. האָראָקסענגאסטהויז זיך לוידאָנגאססע נום. 1 בעפינדעט. וואָ איך זאָוואָהל מיט גוטער קאסט אלס אנשטאָנדיגעם קוארטיער מיינען געעהרטען גאָסטען דיענען קאן. זאָ אויך צייגע איך אַן, דאס איך הערצאָליאער נאטורוויינע, סאמאָראָדנער עט אויסברוך אם לאגער האבע, אללעס בהכשר גמור.

האָכאכטונגסספאָלל   שמעון שמואל בלויא.

S. BLAU, Budapest Laudongasse 1.

פישער יאָזעף,

עמפפיעהלט זיך אלס רענאָמירטעסטער

דאמענשניידער,

פערפערטיגט טאָאלעטען אין קירצעסטער צייט, נאך שאָנסטער נייעסטער מאָדע. ליעפעראנט פאָן האָהען הערשאפטען אונטער אנדערען איהרער עקסעללענץ

פרויא קאָלאָמאן פאָן טיסא

בעשטעללונגען נאך דער פראָווינץ ווערדען לויט מאאס בעסטענס עפפעקטואירט, אונד בילליג בערעכנעט. — פערפערטיגט קליידער זעלבסט צים פרייזע פאָן 800 פל. —

אום געפאָלליגע אויפטראגע ביטטעט:

JOSEF FISCHER. Budapest, Waitznergasse 2

Graf Szápárisches Haus.

צאהנארטיסטישעס אטעליער

פו קום

גאנצע געביססע אונד קינסטליכע צאהנע נאך נייעסטער מעטהאָדע. אָרדינאציאָן דען גאנצען טאג.

Budapest, V. Badgasse 1. Eeke Dorotheagasse.

פֿרייטאגאבענדס אונד וויר אללע מיססען מיט זיסעם שמערצע אן דאס פֿראממע עלטערנהויז דענקען, דעססען שאָנע, וואהרהאפֿט יידישע פֿריידען ניכטס, ניכטס צו ערזעטצען פֿערמאג.

איף דעם טישע ליעגען דיא צוגעדעקטען „בארכעס" אונד שטעהט דער וויין צום „קדיש" בערייטעט. איבער דעם טישע האָנגט דיא, הייטע שאָן אויס דער מאָדע געקאָממענע, מעהרצאקקיגע אללאמפּע, דיעזע אונד צווייא אנדערע ליכטער פֿערברייטען העללע אין דעם צימטער, אויס וועלבעם אין דיעזעם מאָמענטע אללע זארגען געשוואונדען זינד אונד אין וועלבעם דער בעגליקקענדע פֿריעדע דעם שבת אונד דיא בעזעליגענדע וואָננע דעם עכטען פֿראָממען יידישען פֿאמיליענלעבענס וואָהנט.

געוויסס וויר האָטטען קיין שאָנערעס געשענק פֿיר דיא פֿערעהרטען אבאָננענטען דיעזעס בלאטטעס ערזיננען קאָננען אונד וויר האָפֿפֿען צופֿערזיכטליך, דאס זיא דיא בערייטענדען אָפּפֿער, דיא וויר געבראכט אונד אונזער בעשטרעבען, דען פֿערעהרטען אבאָננענטען אונזערעס בלאטטעס איינע רעכטע, עכטע יידישע פֿריידע צו בערייטען, אויך געביהרענד ווירדיגען ווערדען. דיא רעדאקציאָן דער „יידישען פעסטער צייטונג."

* * *

יענע פֿערעהרטען הערען אבאָננענטען, דערען אבאָננאָמענט אם 1. טען פֿעבער אבגעלויפֿען אונד דיא עס ביז יעטצט צו ערנייערן פֿערזוימט האבען, ערלויבען וויר אונז היעמיט האָפֿליכסט צו ערזוכען, דאסזעלבע בייא עמפּפֿאנג דיעזער נוממער גיטיגסט ערנייערן צו וואָללען, דא וויר איהנען זאָנסט אם פֿרייטאג דאס בילד ניכט צושיקקען קאָננען. נייאיינטרעטענדע אבאָננענטען ערהאלטען דאס בילד עבענפֿאללס גראטיס צוגעזענדעט.

דיא אדמיניסטראציאָן
דער „יידישען פעסטער צייטונג."

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דועלל.) יאָזעף קעססלער (יודע), דער צור צייט דער פּאריזער אויסשטעללונג אין דער פֿראנצאָזישען הויפּטשטאדט שטודירטע אונד בייא זיינער נאבהויזעקונפֿט איינע אנשטעללונג אלס סעקרעטאָר דעם פֿעראיינס דער בילדענדען קינסטע, אונד שפּאָטער אלס פּראָפֿעססאָר דער פֿראנצאָזישען שפּראבע ערהיעלט, פֿיהלט זיך דורך אָטטאָ הערמאנן בעליידיגט, וויל דיעזער דעם קולטוסמיניסטער דען פֿאָרוואורף געמאבט, דאסס ער איינען אונבעפֿאָהיגטען מענשען, דער זיך אלס סעקרעטאָר אינעהרענהאפֿט איינגעפֿיהרט, צום פּראָפֿעססאָר ערנאננט האבע, וויל דיעזער אין פּאריז איבער אונגארישע פּערזאָנליכקייטען לאָבענדע ארטיקעל געשריעבען. הערר פֿאָן טרעפֿארט האטטע דארויף פֿערזיכערט, דאס אין אונגארן ניכט לייכט איין מאנן צו פֿינדען וואָרע, דער דיא קעננטניסס אין דער פֿראנצאָזישען ליטעראטור בעזיטצט וויא ער. פּראָפֿעססאָר קעססלער שיקקטע צווייא סעקונדאנטען, דיא ביידען רעדאקטאָרע דעם „נעמזעט" אונד דעם „פּעסטי נאפּלאָ", עמעריך וו י ש י אונד באראָן איזיאָר ק א א ס, אן הערמאנן אום איהן צו פֿאָרדערן. ציפֿאָר ווירד ער אבער ערסט פֿאָר איינעם עהרענגעריכטע בעווייזען, דאסס ער זיך קיינער עהרלאָזיגקייט שולדיג געמאבט, וויא איהן — נאך פּילסקיס אויסשפּרוך — דיא אנטיסעמיטען בעשולדיגטע.

* (סיר מאָזעס מאָנטעפֿיאָרע אונד קאיזער נאפּאָלעאָן.) דיא געמיינשאפֿטליכע רייזע דער ביידען אונפֿערגעסליכען וואָהלטהאָטער סיר מאָזעס מ אָ נ ט ע פֿ י אָ ר ע אונד אדאָלף ק ר ע מ י אָ נאך דאמאסקוס איזט בעקאננט. דיעזעלבע האטטע דען צוועקק אייניגע יודען, וועלכע אונטער דער וואהנזיניגען אנקלאגע שטאנדען, דען פאטער טהאָמאס ערמאָרדעט צו האבען, אים זיין בלוט צו „ריטועללען צוועקקען" צו פערווענדען, פֿאָן דיעזער שייסליכען אנקלאגע אונד פֿאָם זיכערען טאָדע צו רעטטען. טראָטצדעם דיא אנגעקלאגטען יודען פֿרייגעשפּראבען וואורדען, האטטען דיא יעזואיטען בעקאננטליך איף דאס גראב דעם פאטער טהאָמאס איינען דענקשטיין געזעטצט: „היער רוהט פאטער טהאָמאס, פֿאָן דען יודען ערמאָרדעט, אים בריסטענבלוט צו איהרען אָסטערקובען צו האבען." סיר מאָזעס מאָנטעפֿיאָרע האטטע זיך פֿערגעבענס בעמיהט, בייא דעם אָבערהויפּטע דער דאָמיניקאנער אין ראָם, וואָהין ער זיך אויס דאמאסקוס בעגאב, דיא ענטפֿערנונג דעם ליגנערישען גראבשטיינעס צו ערווירקען. אבער דיעזער מיסערפֿאָלג לאָהמטע דען אונבייגזאמען וויללען דעם גראָסען יידישען וואָהלטהאָטערס ניכט. אלס נאפּאָלעאָן III. קאיזער דער פֿראנצאָזען ווארדע, בעגאב זיך סיר מאָזעס נאך פּאריז, אום דורך דען איינפֿלוסס נאפּאָלעאָנס, דער דאמאלס אין סיריען זעהר מאָבטיג וואר, אן דאס ערוועהנטע ציעל צו געלאנגען. אלס ער אין דאס קאבינעט דעם קאיזערס איינטראט, זאה ער, וויא זיך דיא קאיזערין איליג דורך איינע אנדערע טהיר ענטפֿערנטע, אונד ערקאננטע דארין קיינע גינסטיגע פֿאָרבעדייטונג, וויל ער זיך זאגטע, דאס דיא קאיזערין, דיא אונטער דעם איינפֿלוססע דער יעזואיטען שטאנד, דען קאיזער פֿיר זיין פֿערלאנגען אונגינסטיג געשטיממט האבע. נאפּאָלעאָן האָרטע איהם שווייגענד צו, דאנן אבער זאגטע ער, ער בעדויערע אונענדליך, דעם אויסגעצייכנעטען מאננע קיינע זיכערען פֿערשפּרעבונגען מאבען צו קאָננען, ער פֿירכטע, זיינע מאבט רייכע היעצו ניכט אויס. מאָנטעפֿיאָרע ענטגעגנעטע: „זאָ בלייבט מיר ניכטס איבריג, אלס איף גאָטטעס גערעבטיגקייט צו האָפֿפֿען." „וועלכע הייפֿיג לאנגזאם שרייטעט" בעמערקטע דער קאיזער אונד דער באראָן ענטפֿערנטע זיך אינפֿערריבטעטער דינגע. קיים צווייא יאהרע שפּאָטער צערשטאָרטען דיא אויפֿשטאָנדישען דרוזען ניכט נור דאס גראב דעם פאטער טהאָמאס אונד דען שטיין, זאָנדערן אויך דיא קירכע, אין וועלכער דא גראבמאל זיך בעפֿאנד.

* (דרייפֿאכער מאָרד.) וויא אונז געמעלדעט ווירד, איזט פֿאָרגעסטערן דער קויפֿמאנן סאמועל ה ע ר מ א נ ן אין קועשטעלי בייא טעמעסוואר מיט זיינעם קינדע אונד ווירטהשאפֿטערין ערמאָרדעט וואָרדען. נאָהערעס ווארדע אונז ניכט אנגעצייגט.

* (זעלבסטמאָרד) אויס וויען ווירד געמעלדעט: דער 72יאָהריגע עמאנועל מ ע נ ק ע ס האט זיך זאמסטאג פֿריה אין איינעם אנפֿאללע פֿאָן גייסטעסצערריטטונג אויס דעם פֿענסטער זיינער אים פֿיערטען שטאָקקע געלעגענען וואָהנונג הערבגעשטירצט, אונד צערשמעטטערטע איף דעם פּפֿלאסטער.

ראָהלינגס צווייטער העלפֿערסהעלפֿער.

דיא אונשטערבליכען פֿערדיענסטע, דיא זיך רייכסראטהס־אבגעאָרדנעטער ראבבינער דר׳ ב ל אָ ך דורך בעקאָמפּפֿינג ר אָ ה ל י נ ג ס אונד דער ענטהיללינג זיינעס ליגענגעוועבעס ערוואָרבען, זינד פֿאָן אללער וועלט אנערקאננט. וויר מיססען אבער בעוואונדערנד דאשטעהען פֿאָר דער אויסדויערנדען קראפֿט, מיט וועלכער בלאָך געקאָמפּפֿט אונד געזיעגט האט: דענן ניכט געריינג וואָרען דיא הינדערניססע, דיא איהם אין דען וועג געוואָרפֿען וואָרדען: ניכט וועניג וואָרען דער ליידען, דיא ער צו ערטראגען האטטע.

דער געריעבענע שווינדלער ב ר י מ מ א נ ו ס אָדער י ו ס ט ו ס וואר איינער דער העלפֿערסהעלפֿער דעם נון אבגעטהאנענען פּראָפֿעססאָרס ראָהלינג, אויס דעססען שריפֿטען אבער נאָך הערפֿאָרגינג, דאס ער איינען צווייטען העלפֿערסהעלפֿער האבע, פֿאָן דעם ער אבער נור דען אנפֿאנגסבוכשטאבען זיינעס נאמענס „ר" אנפֿיהרט.

דיעזער „ר" ראָהלינג־ריטטער טראט אין פֿיעלען שריפֿטען אלס „פֿ ע ר ט ה י י ד י ג ע ר" דעם יודענטהומס איף, גאב דיעזעס אבער מיט זיסען וואָרטען מיבעלמאָרדערישע דאָלבשטיבע, אונדעם

דיא מאָרטירערין,

אויס דען ערלעבניססען דער פּראגער יודען.

(7־טע פֿאָרטזעטצונג.)

דיא שטונדען דעס גליקקעס מוסטע איך מיט יאהרען דעס אונגליקקעס ערקויפֿען. דער שוואָרצע ר׳ מענדל וואָללטע פֿאָן איינער פֿערבינדונג זיינער טאָכטער מיט מיר ניכטס וויססען, הייםליך פֿאנגען וויר אונז צוזאממען אונד לייסטעטען געגענזייטיג דען שוואור, עהער צו שטערבען אלס אונז צו טרעננען . . . וויבערשוויירע!" דאבייא שטיעס דער גרייזע ערצאָהלער איין שוערליכעס לאבען אויס. עס וואר אלס האָטטע ער פּלאָטצליך דען פֿערשטאנד פֿערלאָרען, — אברהם וואר האלב אָהנמאָכטיג פֿאָן זיינעם זיטצע הערבגעזונקען.

„פֿערצייהע, באט יעטצט דער גייסטליכע, דער דיעזע אויפֿרעגונג דעם צוהאָרערס דעם איינדרוקק זיינער ערצאָהלונג צושריעב. איך וויללל מיך פֿאססען אונד רוהיגער ערצאָהלען. האבע געדולד מיט מיר אונד האָרע מיך אן: „איינעס אבענדס קאם דבורה שפּאָטער אלס געוואָהנליך אן דען אָרט אונזערער צוזאממענקינפֿטע, איינען ריכטיג געוואָהלטען אָרט; דענן אן דיעזעם הערדשט נור דיא ליעבע, דער האסס איזט דאָרט בעגראבען. אונטער איינעם האללונדערבושע דעם פֿריעדהאָפֿעס ערוואָרטעטע איך זיא, זיא פֿלאָג אין מיינע ארמע, אבער זיא וואר אן דיעזעם אבענדע בלאססער אלס דיא שייבע דעס מאָנדעס, וועלבער זיינע שטראהלען איף אונז הערבוואָרף. טהראָנען צישטערטען אין איהרען אויגען אונד מיט פֿאָר שלוכצען אונטערדריקקטער שטיממע ריעף זיא מיר צו: שמעון, טהייערער שמעון! אללעס איזט פֿערלאָרען, וויר מיססען אונס טרעננען! נאך האָפּפֿטע איך איממער דען הארטען זינן מיינעס פֿאטערס צו איינער איינווילליגונג דער עהע מיט דיר צו ערווייכען, אבער דער הייטיגע טאג האט דען לעצטען מיינער האָפֿנונג פֿערניכטעט. מיין פֿאטער טראט אם מאָרגען אלס ער אויס דער סינאגאָגע קאם צור מיר איננ געמאך אונד זאגטע: „דבורה לאנגע גענוג האבע איך נאכזיכט מיט דיינען שוואכען געהאבט, אבער פֿיר דיא פֿאָלגע געהט עס ניכט. איך מוס איין דיר טרויריגעס בעקענטניסס אבלעגען. דוא ווייסט, איך האבע אויסער דיר נאָך מעהרערע קינדער, זיא גליקליך צו פֿערזאָרגען וואר מיין שטרעבען. צו דיעזעם צוועקקע האבע איך טאג אונד נאכט געארבייטעט אונד מיר זעלבסט אללע ענטבעהרונגען אויפֿגעלעגט. דער עוויגע, געפּריעזען זייא זיין נאמע, האט מיר אבער זיינען זעגען ניכט געוואָהרט, מיין לעטצטעס האב אונד גוט איזט דורך איין אונגליקליכעס געשאָפֿט פֿערלאָרען געגאנגען, נאָטה אונד עלענד שטעהט אונז אללען בעפֿאָר. אבער דער עוויגע האט זיינען רעטטונגסענגעל געזענדעט, ער קאם אין דער געשטאלט איינעס שאָנען מאננעס, דער מיט גליקסגיטערן געזעגנעט איזט, ער וויללל זיא דיר אללע צו פֿיססען לעגען, רייכסט דוא איהם דיא האנד אם טרויאלטארע. זיעה מיין טהייערעס קינד, איין בעקיממערטער פֿאטער שטעהט פֿאָר דיר, איין פֿאטער, דען דאס שיקזאל זיינער פֿאמיליע, דיא אן דען בעטטעלשטאב פֿערזעטצט איזט, פֿאָרצייטיג אין דיא גרובע בריננגען ווירדע. דיעזער פֿאטער פֿלעהט צו דיר, דער דוא דער שוטצענגעל אללער זיין קאננסט, וועגן דוא דאס יאוואָרט צו דיעזער עהע גיבסט. ערהאָרע מיינע ביטטען, בריננע דעם פֿאטער, בריננע דיינען געשוויסטערן דיעס אָפּפֿער. זאגע דיך לאָז פֿאָן דעם אונגליקזעליגען פֿערהאָלטניססע, דאס דוא געקניפּפֿט האסט; איך האבע ניע איינע ביטטע אן דיך געשטעללט, איך, דער דיר דאס לעבען געגעבען, דיך אונטער נאָטה, ליידען אונד שמערצען גראָס געצאָגען האבע; איין פֿאָם אונגליקע געבראָבענער פֿאטער שטעהט פֿאָר זיינעם קינדע, וועלבעם דאס אונגליק אין גליק, דען שמערץ אין פֿריידע אומוואנדעלן קאנן; דבורה! קאננסט דוא צו דיעזען ביטטען דיינעס פֿאטערס ניין זאגען?"

„זיא ערצאָהלטע מיר מיט ציטטערנדער שטיממע, וואָהרענד איהר ארם אום מיין הויפּט געשלונגען וואר, דאסס איך שמערצענבייננס, אהנענד דאס קאָממענדע, געזענקט האטטע."

„שמעון" — פֿוהר זיא פֿאָרט, — „טהייערער שמעון, דען איך נאָך איממער מיט גלייכער גלוטה ליעבע, דען איך ניע פֿערגעססען קאנן אונד ווערדע; שמעון, זאגע דוא זעלבסט, וואס האָטטעסט דוא געטהאן, וועגן דיין פֿאטער צו דיר געשפּראָבען אונד דיעס אָפּפֿער פֿאָן דיר פֿערלאנגט האָטטע; דוא קאננסט דיא קוואלען ניכט ערמעססען, דיא איך עמפּפֿאנד, אלס מיין פֿאטער זאָ צו מיר שפּראך, דער קאמפּף לאסט זיך אין וואָרטען ניכט שילדערן, דען איך אין דיעזעם אויגענבליקקע דורבקאָמפּפֿטע; איך פֿאסטע ענדליך דען ענטשלוס דיעזעס אָפּפֿער, זאָ שווער עס מיר אויך פֿאללט, דארצובריננגען. פֿאטער! ריעף איך אונד דער שמערץ אונד דיא זעעלענאנגסט ציטטערטען אין מיינען וואָרטען נאך, פֿאטער איך בין צו יעדעם אָפּפֿער בערייט, פֿערפֿינע איבער מיינע האנד."

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

צור טאגעסגעשיכטע.

פאָן דעם אויסגעצייכנעטען שריפטשטעללער אונד קעננער דער באלקאנהאלבאינזעל, העררן אדאלף שטרויס קאממט אונז היטע — לײדער צו שפּעט, אום גאנץ געדרוקט צו ווערדען — אײן האָכסט בעמערקענסווערטהער ארטיקעל איבער דיא פּאָליטיק גריעכענלאנדס אונד סערביענס צו, אין וועלכעם הערר שטרויס צו דעם שלוססע געלאנגט, דאס צווישען דיעזען בײדען לאָנדערן אײן געהײמעס בינדניסס בעשטעהט, זיך קײנעספאללס פאָן דען ריסטונגען אבבריננגען צו לאססען, דאמיט זיא אים פריהלינג געמיינשאפטליך דען קריעג געגען דיא טירקײא בעגיננען קעננען. דער לעצטע טהײל דעם ארטיקעלס אונזערעס האָכגעשאצטען פריינדעס לויטעט וויא פאָלגט:

„גריעכענלאנד וויא סערביען האבען זיך געגען דיא פערגראָסערונג בולגאריענס דורך אָסטרומעליען איינס ענטשיעדענסטע אויפגעלעהנט, בײדע שטאאטען פירכטען, דאס זיא דורך דאס אימטער מאכטיגער ווערדענדע בולגאריען פאָן דער טירקישען ערבשאפט, דיא פריהער אָדער שפּעטער אויפגעטהײלט ווערדען װירד, פערדראָנגט ווערדען; בײדע שטאאטען רעכנען דארויף, דאס דיא פאָן איהרען שטאממפערוואנדטען בעוואָהנטען טירקישען פראָווינצען זיך איהנען אנשליעסען ווערדען, ווענן זיא פערלאזט(?) געגען דיא טירקײא לאָזשלאגען ווערדען. דען סערבען אונד גריעכען ווערדען זיך אויך דיא טאפּפערן מאָנטענעגרינער אנשליעסען — דענן אויך מאָנטענעגראָ ריסטעט אונאונטערבראָכען. דיא טירקײא ווירדע זיך אנגעזיכטס אײנעס זאָלכען אנגריפפעס צווישען צוויא פייער בעפינדען אונד דיא געפאהרען, דענען זיא אויסגעזעטצט וואָרע, וואָרען גאר ניכט צו אונטערשאָטצען.

אויסער איהרער טאפּפערן ארמעע ווירדע זיך דיא טירקײא נאָך אויף בולגאריען אונד אויף דען איינפלוסס דער מאָכטע שטיטצען קאָננען. וואס דאס ערסטערע בעטריפפט, זאָ ווייס מאן צור גענינגע, דאס בולגאריען איין גאר אונפערלאָססליכער פערבינדעטער איזט, אונד דאס עס זיך זעהר באלד צו יענער פארטײא שלאגען ווירדע, דיא דיא אויפטהײלונג דער טירקײא פאָרנעהמען װילל. דיא מאָכטע אבער האבען אויף דער באלקאנהאלבאינזעל פיעל צו ענטגעגענגעזעטצטע אינטערעססען, אלס דאס זיא — פאללס עס ערנסט ווירד — אים איינפערשטאָנדניסס מיטאײנאנדער פאָרגעהען קאָננטען.

דארויף מאָגען וואָהל סערביען אונד גריעכענלאנד רעכנען, אונד פיעללייכט ניכט מיט אונרעכט.

דאהער דיא פאָרטגעזעטצטען ריסטונגען גריעכענלאנדס אונד סערביענס אונד דארום איזט עס אויך וואהרשיינליך, דאס זאָ דער פריהלינג אינס לאנד קאָממט, אונד דיא שטראססען פאהרבאר ווערדען אויך דיא קריעגסטראָמפּעטען ערשאללען אונד דיא באלקאנהאלבאינזעל אין אללען עקקען אונד ענדען אין פלאממען געראטהען ווירד."

דיא אײנפּאססאסונג דעם זעהר געעהרטען העררן אימטשעלשייבער ערשײנט איבריגענס דורך דאס פעריאלטען גריעכענלאנדס אונד סערביענס גרינדליך גערעכטפערטיגט: בײדע שטאאטען זעטצטען איהרע ריסטונגען מיט פיעבערהאפטער אײלע פאָרט אונד דאס טראָמען דער ווידערהאלטען פערוואָרנונג דער גראָססמאָכטע, טראָטצדעם דאס דיא פאנצערשיפפע דער גראָססמאָכטע גריעכענלאנד געגענידער האלטען אונד טראָטצדעם דיא פערהאנדלונגען איבער דען פריעדען צווישען סערביען אונד בולגאריען ענדליך דאָך באלד איהרען בעגינן נעהמען ווערדען.

דיעזע פערהאנדלונגען האָטטען איבריגענס שאָן אם 4־טען ד. בעגיננען זאָללען, דא שטעללטע זיך אבער הערויס, דאס דער טירקישע בעפאָללמאכטיגטע מאדזשיד פאשא — אָהנע פאָללמאכט אין בוקארעשט, דעם פערהאנדלונגסאָרטע, אנגעלאנגט זייא (עכט טירקיש!) נון מוס געוואַרטעט ווערדען, ביז דיא פאָללמאכט פאָן קאָנסטאנטינאָפעל דעם צערשטרייטען פאשא נאכגעשיקקט ווירד.

אין בולגאריען הערשט גראָסע פריידע איבער דען צווישען דעם פירסטען אונד דעם סולטאן צושטאנדע געקאָממענען אויסגלייך, לויט וועלכעם בולגאריען אונד אָסטרומעליען פעראיינטגט ווירדען, אן דיעזעם אויסגלייך דירפטע יעדאָך נאָך זאָ מאנכעס דורך דיא אייראָפּאישע קאָנפערענץ, דער דערזעלבע פאָרגעלעגט ווערדען מוס, געאָנדערט ווערדען.

אָסטעררייך־אונגארן וועניגסטענס, האט זיך ערסט פאָר וועניגען טאגען דורך זײנען אויסגעצייכנעטען שטאאטסמאנן (גראף יוליוס אנדראששי) געגען דען אויסגלייך אים פאָראויס געאייסערט.

דאס פּראַמיענבילד

דער „יידישען פּעסטער צייטונג"

ווירד אם 12. דיעזעס (פרייטאג) אן דיא פערעהרטען אבאָננענטען דיעזעס בלאטטעס פערזענדעט ווערדען. וויר ערוואָהנען דיעס היטע דעסהאלב, וויל דיא פערפאקקונג אונד פערזענדונג דער בילדער, פאָן וועלכען אין טהייל בערייטס פערטיג איזט, דאס קאָסטענבאָרשעט — געוויסס ניכט צו אונזערער אנגענעהמען איבערראשונג — אום איין פּאאר הונדערט גולדען פערמעהרט.

דען, וויר האבען אונז נאמליך איבערצייגט, דאס וועגן וויר דיא בילדער — וויר וויעדערהאָלען עס, וואהרע פראכטשטיקקע איהרער ארט — וויא וויר דאס אורשפריינגליך געפּלאנט האטטען, איינפאך אין דיא צייטונג הינײנלעגען ווירדען, דיעזעלבען צווײמאל צוזאממענגעלעגט אונד געבראָכען ווערדען, אונד דאדורך פיעל פאָן איהרעם ווערטהע פערלערען. אים דיעס צו פערהינדערן, ווערדען וויר אײנע אײגענע פערפאקקונג פאָרנעהמען מיססען, וואס אויך דיא פערזענדונג פערטהייערן ווירד. דיא מעהרקאָסטען ווערדען זיך, וויא געזאגט, אויף איין פּאאר הונדערט גולדען בעלױפען, דיא וויר אבער אָפּפערן מיססען, ווענן וויר דעם שאָנען געשענקע, דאס וויר אונזערן אבאָננענטען מאכען, אײנען טהייל זײנעס ווערטהעס ניכט נעהמען וואָללען.

דיא בילדער, נאָך אײנעם מייסטערווערקע דעם בעריהמטען יידישען מאלערס אָפּפּענהיים פערפערטיגט, שטעללען דען

„פרייטאג אבענד"

בײא אײנער פראָממען יידישען פאמיליע דאר, אונד ערדעגען דיעזעלבען דורך דען אויסגעצייכנעט בעהאנדעלטען שטאָפף זאָוואָהל, וויא דורך דיא שאָנהייט אונד עקסאקטהייט דער אויספיהרונג דאס ענטציקקען אללער, דיא זיא ביז יעטצט געזעהען האבען.

דער פאטער אונד זײן 7 ביז 8 יאָהריגער זאָהן איזט געראדע פאָן דער סינאגאָגע נאָך הויזע געקאָממען, אונד דיא צוזיזעגעבליעבענען קינדער אײלען איהם ענטגעגען, אים פאָן איהם דען זעגען צו עמפפאנגען. דא רײצענדען קלײנען דראָנגען זיך אללע אויף אײנמאל אונטער דיא האָנדע דעם פאָטערס, דער פריידענשטראהלענד מיט בײדען האָנדען 2 אויף אײנמאל זעגנעט, וואָהרענד אין זיסעם 2—3 יאָהריגעם מאָדעל, דיא ערדענקליכסטען אנשטרענגונגען מאכט, אויף דען פאטער הינויף צו קראקסעלן, אים דען קלײנען קאָפף אויך אונטער זײנע האָנדע צו בריננגען. בײא דער טהירע איזט דער „אורח" — אײנע דער בעסטען געשטאלטען דעם בילדעס — שטעהען געבליעבען, דער פאָן דעם מיט זײנעם פאטער הײמגעקאָממענעם קלײנען זאָהן נײגיעריג געמוסטערט ווירד. אין אײנער אנדערען עקקע זיטצט דיא מוטטער, דער שאָנסטע טיפּ אײנער שאָנען פראָממען יידישען פרויא — ענטשיעדען דיא בעסטע געשטאללט דעס בילדעס — מיט אײנעם זײגלינג אויף דען ארמען. מיט אונאויסשפּרעכליך גליקקליכען מיענען בעטראכטעט זיא דיא שאָנע גרופּפּע, דיא זיך אין דער נאָהע דעם טישעס אים דען פאטער דראנגט. דאס צימטער זעלבסט אטהמעט יענע אינבעשרייבליכע פּאָזע דעם

פאָללײעטאָן.

דיא אויפגעקלאָרטען.

(40־פאָרטזעטצונג.)

XV.

דען ווינטער, וועלכער אויף דיא ערצאָהלטען ערײגניססע פאָלגטע, בראכטע פיעל מיט דער פאמיליע פערלעבערג אין בערלין צו. פיעל מוסטע אלל דען פעסטליכקײ־טען בייוואָהנען, צו דענען דיא פאמיליע דעם גראפען אײנגעלאדען וואורדע. דען גיפּפעל דיעזער פעסטליכקײטען בילדעטע דער גראָסע באלל, וועלכען פירסט באלדסהוט־רײבאך פעראנשטאלטעטע. דער פירסט וואר איין מעדיאטיזירטער שטאנדעסהערר (*. אונד זײנע אײנציגע טאָכטער, פּרינצעססין מעלאניע, דורפטע, דא דער פאמיליע דאס רעכט דער עבענבירטיגקײט צושטאנד, דארויף אנשפּרוך מאכען, פאָן אײנעם רעגיערענדען פירסטען, יא זאָגאר פאָן אײנעם קאָניג אָדער קאיזער צור געמאהלין ערוואָהלט צו ווערדען.

פאלל גייסט, פאָן הערפאָרראגענדער שאָנהייט אונד אנמוטה וואר דיא פּרינצעססין דער מיטטעלפּונקט אללער סאלאָנס דער האָהען אונד האָכסטען הערשאפטען אין דער הויפּטשטאדט דעס דײטשען רײכעס. דאצו קאם נאָך, דאס דיא פּרינצעססין, אלס דיא אײנציגע טאָכטער דעס פירסטען פאָן וואלדסהוט־רײבאך, אײנע דער רײכסטען ער־בינגען אים דײטשען לאנדע וואר. דיא האָכסטען קרײזע דער דײטשען רײכסהויפּטשטאדט וואָרען שאָן וואָכען לאנג פאָרהער אין אויפרעגונג פּערזעטצט דורך דיא נאָריכטע איבער דיא פּראכט, וועלכע בײא דעם פעסטע דעס פירסטען ענטפאלטעט ווערדען זאָללטע. אים אללען נאָסטען רוים נעוואָהרען צו קאָננען, האטטע דער פירסט זײנען פּאלאסט דורך אײנען אנבויא ערוויײטערן לאססען. דאס פּראָגראמם דעס קאָניגליכען אָפּערנהויזעס וואר געוואָנגען, אים איין פעסטשפּיעל מיט געזאנג צור דארשטעללונג צו בריננגען. פאָן בודאפּעסט וואר דיא בעריהמטע ציגײנערקאפּעללע ראץ פאליי פערשריעבען וואָרדען. יעדער שאָטצטע זיך גליקקליך, דער אײנע אײנלאדונג ערהיעלט. דער קאיזערליכע האָף האטטע זײן ערשײנען צוגעזאגט. אונד אויסער דעם האָכסטען אדעל וואָרען אויך דיא הערפאָרראגענדסטען פערטרעטער דער וויססענשאפט אונד דער קונסט צום פעסטע געלאדען. — —

דער גראָסע אבענד קאם ענדליך הערא̈ן, אונד אויך פיעל ערשיען מיט זײנען פערוואנדטען. ער וואורדע דער פּרינצעססין פאָרגעשטעללט אונד פאָן איהר דורך ערזיכטליכעס וואָהלגעפאללען אויסגעצײכנעט.

נאכדעם דאס פעסטשפּיעל פאָראיבער וואר, טראטען אײניגע הערדען אונד דאמען, מיט נעזאנגס־פּראָדוקציאָנען הערפאָר. דער בײפאלל וואר נור אײן מאָסיגער, דא זיך דיא זאָנגער אונד זאָנגערינגען ניכט מיט דען העלדען אונד העלדינגען דער קאָניגליכען אָפּער, דיא מאן קורץ פאָרהער געהאָרט האטטע, צו מעססען פערמאָכטען.

דיא גראָפין פערלעבערג, וועלכע נעבען פּרינצעססין מעלאניע זאס, זאגטע צו דיעזער:

„ווענן מיין נעפּפע פיעל זינגען ווירדע, זאָ ווירדע ער דיא געזעללשאפט צו גאנץ אנדערס בײפאלל הינרײססען."

זאָפאָרט אײלטע דיא פּרינצעססין צו איהרער מוטטער, אונד באט דיעזע, הערין וויילאנד צו אײנעם געזאנגספאָר־טראגע צו פעראנלאססען. דער פירסט אונד דיא פירסטין וועלכע איהר אײנציגעס קינד מיט אונאויסשפּרעכליכער צאָרטליכקײט ליעבטען, וואָרען ניכט געוואָהנט, דער פּרינצעססין עטוואס אבצושלאגען. דיא פירסטין רוישטע דורך דען גאנצען זאאל ביז צו דער פענסטערנישע, אין וועלכער פיעל זיך בעשיידען צוריקגעצאָגען האטטע.

„הערר וויילאנד", זאגטע זיא, „איך האָרע, דאס זיא ענטציקקענד צו זינגען פערשטעהען. וואָללטען זיא וואָהל דיא גיטע האבען, דיא געזעללשאפט דורך אײנען פאָרטראג צו ערפרײען?"

אָהנע ציערערײא זאגטע פיעל צו. ער טראט אן דאס קלאוויער. אײנער דער אנוועזענדען קינסטלער איבערנאהם דיא בעגלײטונג. ער זאנג דאס שאָנע אונד אינניגע אידישע פאָלקסליעד אויס מאַרטהא:

„לעטצטע ראָזע וויא מאגסט דוא זאָ אײנזאם היער בליה'ן,
דײנע פרײנדליכע שוועסטערן זינד לאָנגסט שאָן דאהין.
קײנע בלימע הויכט באלזאם מיט לעבענדעם דופט,
קײן בלאטטכען מעהר פלאטטערט אין שטירמישער לופט.
ווארום בליהסט דוא זאָ טרױריג אים גארטען אלליין?
זאָללסט אים טאָדע מיט דען שוועסטערן פעראײניגט זײן,
דארום פּפליקק איך, אָ ראָזע, פאָם שטאממע דיך אב,
זאָללסט רוהין מיר אם הערצען אונד מיט מיר אים גראב."

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

*) זאָלכע פירסטען, דיא אײנסט איבער אײן לאנד רעגיערטען.